

PROGRAM SOCIJALNE POLITIKE GRADA ZAGREBA U RAZDOBLJU OD 2004. DO 2007. GODINE

Gradska skupština Grada Zagreba donijela je 22. prosinca 2003. godine *Program socijalne politike Grada Zagreba u razdoblju od 2004. do 2007. godine*. Govori o sedam područja, odnosno sustava koje obuhvaća socijalna politika (mirovinsko osiguranje, zdravstvena politika, politika prema nezaposlenima, socijalna pomoć i socijalna skrb, obiteljska politika, stambena politika i civilno društvo), a predstavlja cjelovit sustav mjera i aktivnosti za opće poboljšanje uvjeta života svih, a osobito najsiromašnijih i socijalno isključenih građana Grada Zagreba.

U Programu su navedene mjere koje Grad već provodi, ali su detaljno opisane i nove koje će se poduzimati i završiti u razdoblju obuhvata Programa. One su sastavljene prema stvarnim životnim uvjetima i potrebama građana, materijalnim, stručnim i organizacijskim mogućnostima Grada Zagreba, te prema praktičnim i teoretskim suvremenim dostignućima u socijalnoj politici. Naglasak je na razvoju socijalnih usluga i servisa u svim gradskim sustavima s područja socijalne politike.

Pravni okvir i osnovicu Programa čini niz pravnih propisa koji sačinjavaju dvanaest zakona, osam odluka, deset pravilnika, četiri programa, te Nacionalna obiteljska politika i Zagrebačka strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2003. do 2006. godine.

Potreba za donošenjem toga Programa proizašla je iz općih i demografskih pokazatelja, odnosno iz „socijalne slike“ Grada Zagreba, a prikazana je brojčanim statističkim vrijednostima u uvodnom dijelu. Iz tih vrijednosti vidljivo je da je prirodna depopulacija stanovništva Grada demografski problem (razlika umrlih i rođenih u međupopisnom razdoblju iznosi -2.222 osobe),

da je 21% stanovnika starije od 60 godina i da je stopa morbiditeta 10,5‰. Među pokazateljima nalaze se i podaci o tome da 67% žena rađa u fertilnoj dobi, da 27% obitelji čine bračni parovi bez djece, a da ima 15% jednoroditeljskih obitelji. Zabrinjavajuća je i stopa nupcijaliteta, te činjenica da se trećina sklopljenih brakova razvodi. U Gradu je, prema podacima Zavoda za zapošljavanje, 39.450 nezaposlenih, a 350.000 zaposlenih osoba. Prosječna plaća iznosi 4.374,00 kn. Umirovljenika je 197.557, a prosječna mirovina iznosi 1.935,00 kn. U Gradu živi 80.119 osoba s invaliditetom (10,3% ukupnog stanovništva Grada), te 65.000 hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Omjer radnosposobnih i uzdržavanih osoba je 45,7% prema 27,5%. Broj korisnika pomoći za uzdržavanje je 13.000 i te osobe se ubrajaju u uzdržavani kontingent stanovništva Grada.

U nastavku Programa obrađuju se područja socijalne politike Grada prema modelu koji se ponavlja u svakom dijelu: prvo se navodi zatečeno stanje u određenom području, zatim se definira cilj ili vizija koja će se postići primjenom predloženih mjera, nabrajaju se i opisuju mjere koje se provode, te nove mjere za razdoblje od 2004. do 2007. godine. Za provedbu svake nove mjere su imenovani nositelji, izvori i iznosi potrebnih novčanih sredstava, te rokovi konačne izvedbe.

U sustavu mirovinskog osiguranja teži se poboljšanju uvjeta života korisnika prava iz mirovinskog osiguranja i to uvođenjem novih mjera: program poboljšavanja zdravlja i kvalitete života osoba starije životne dobi, osnivanje i organizacija Gerontološkog centra, informacijsko povezivanje domova za starije i nemoćne osobe i podizanje razine njihovih zdravstvenih usluga. U okviru prve mjere planira se osnivanje lječničkih timova u domovima za starije i nemoćne osobe kako bi se osigurala

bolja zdravstvena skrb korisnicima pojačane njege u stacionarima. U ovom dijelu se spominje i inicijativa za izmjenu Zakona o socijalnoj skrbi koja bi inspekcijski nadzor domova u prvom stupnju stavila na razinu Grada. Informatizacija sustava je nužna zbog potrebe sastavljanja jedinstvene baze podataka o domovima, smještaju, broju zahtjeva i dužini čekanja na prijem korisnika. Time bi se stvorili preduvjeti za uštedu vremena, povećanje brzine i učinkovitosti rada ustanova i smanjio administrativni dio posla. Gerontološki bi centar trebao utvrđivati prioritete, kriterije i stvoriti bazu podataka o korisnicima u instituciji, izvaninstituciji, te svim uslugama i pomoćima s ciljem poboljšanja kvalitete života osoba starije životne dobi. Primarni mu je cilj razvoj izvaninstitucionalnih oblika skrbi. Imao bi savjetovništvo i SOS telefon, te servis za svakodnevnu pomoć korisnicima u njihovim domovima.

U sustavu zdravstvene politike planira se uvođenje novih mjera: poboljšanje postojećih i izgradnja novih prostornih kapaciteta (adaptacije, sanacije, rekonstrukcije postojećih objekata, gradnja novih zdravstvenih sadržaja), razvoj projekta "Bolnica u kući" i osiguranje dopunskog zdravstvenog osiguranja za osiguranike starije od 75 godina. Cilj definiranih mjera u ovom sustavu je sveobuhvatno i kontinuirano poboljšanje zdravstvenog statusa građana. Projekt „Bolnica u kući“, koji se odnosi na kronične plućne bolesnike koji su nastavili liječenje u svome domu, a za to vrijeme im je osigurana 24-satna zdravstvena njega, obuhvaća sedmero pacijenata i nalazi se u fazi pilot projekta. Posebnu ulogu u području prevencije ovisnosti ima Centar za prevenciju ovisnosti, integriran u rad Zavoda za javno zdravstvo, koji prikuplja, kontrolira i analizira statistička izvješća o bolestima ovisnosti. Projekt "Zdravi grad" Svjetske zdravstvene organizacije završio je III. fazu i dobio priznanje Europskog ureda Svjetske zdravstvene

organizacije. Tijekom 2004. planira se prijava za ulazak u IV. fazu projekta.

U politici prema nezaposlenima aktivirat će se već usvojene mjere aktivnog zapošljavanja: organiziranje javnih radova na područjima niskoga društvenog i komunalnog standarda, nakon osiguranja formalno-pravnih uvjeta aktivirat će se mjera poticanja samozapošljavanja, obiteljskog poslovanja, održavanja i razvoja obrta, te osiguravanja trajnih oblika kreditne sposobnosti zanatsko-štednih kreditnih zadruga. Intenzivirat će se postojeći sustav edukacije nezaposlenih na svim razinama u cilju praćenja izmijenjenih uvjeta tržišta rada, a značajnije mjere edukacije usmjerit će se i prema poslodavcima radi njihova senzibiliziranja za potrebe i mogućnosti nezaposlenih osoba s faktorom otežane zapošljivosti.

U sustavu socijalne pomoći i socijalne skrbi naglašava se poboljšanje postojećih i otvaranje novih smještajnih kapaciteta za pojedine ranjive grupe: proširenje pučke kuhinje, osnivanje prihvatilišta za odrasle osobe, besplatni pregledi za beskućnike Grada Zagreba, osiguranje povremenog, privremenog, dnevnog i stalnog smještaja za osobe s invaliditetom, osnivanje ustanove za osobe oboljele od Alzheimerove bolesti, osnivanje Centra za branitelje; donošenje nove mjere dodatne novčane pomoći korisnicima pomoći za uzdržavanje; moderniziranje sustava socijalne skrbi uvođenjem jedinstvene socijalne iskaznice za Grad Zagreb, te osnivanje Socijalnog vijeća. Nužnost cijele lepeze postojećih i novih mjera potvrđuje analiza koja govori o povećanju broja korisnika pomoći u sustavu socijalne skrbi.

Osim pomoći osigurane Zakonom o socijalnoj skrbi Grad Zagreb dodatno pruža pomoći sukladno Odluci o vrstama pomoći socijalne skrbi Grada Zagreba. Mjere koje Grad provodi su: prehrana u pučkim kuhinjama (ima 3.800 korisnika dnevno) i pravo na smještaj u prenoćištu koje koriste 84

osobe. U narednom razdoblju planira se otvaranje još jedne pučke blagavaonice na zapadnom dijelu Grada do kraja 2004. godine. Prema stanju koje je detektirano na početku prošle godine u Zagrebu ima oko 400 beskućnika, te sadašnji kapaciteti prenoćišta sa 84 ležaja ne odgovaraju stvarnim potrebama. Mjera koja je rezultat ovog stanja je i osnivanje Prihvatišta za odrasle osobe, a ono bi bilo zamjena za prostorije Crvenog Križa u Ulici Grgura Ninskog. Mjera besplatnih pregleda za beskućnike Grada Zagreba provedena je 2003. tijekom rujna, a predlaže se njeno kontinuirano provođenje pregleda jednom godišnje. Pravo na besplatnu socijalnu mjesečnu pokaznu kartu ostvaruje 6.610 osoba (nezaposleni i korisnici pomoći socijalne skrbi prijavljeni na Zavodu za zapošljavanje). Pravo na pomoć i njegu u kući obuhvaća organiziranje prehrane, obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene i zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba. U tijeku je izrada postupnika za provedbu i sklapanje ugovora s potencijalnim provoditeljima mjere (domovi za starije i nemoćne). Posebne mjere skrbi za građane romske nacionalnosti, koji svojim korištenjem prava iz socijalne skrbi čine velik udio korisnika različitih vrsta pomoći Grada Zagreba, provodi Povjerenstvo za poboljšanje uvjeta života građana romske nacionalnosti u skladu s Nacionalnim programom za Rome. Kao nova mjera dodatne skrbi o građanima romske nacionalnosti planira se nastavak komunalnih akcija u naseljima, priprema se izgradnja Kulturnog centra za Rome i daljnje financiranje projekata i programa udruga Roma. Grad predlaže i novu mjeru dodatne novčane pomoći za korisnike pomoći za uzdržavanje jer smatra da iznos od 400 kuna osnovice nije dostatan za podmirenje osnovnih životnih potreba. Za ta sredstva Grad će godišnje izdvojiti iz gradskog proračuna gotovo 12 milijuna kuna. Nova mjera organizacije povre-

menog, privremenog, dnevnog i stalnog smještaja osoba s invaliditetom proizašla je iz Sporazuma o suradnji Grada Zagreba i udruga, koji podrazumijeva organiziranu i planiranu suradnju na području zadovoljavanja potreba smještaja osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu i to trajni, povremeni, privremeni te dnevni smještaj. Posebnu novost čini inicijativa za osnivanje ustanove za oboljele od Alzheimerove bolesti (u Zagrebu ima oko 14.000 oboljelih), a lokacija ustanove bila bi nedovršeni objekt na Jarunu, ranije planiran kao Dom za invalide. Uz ovu veže se i inicijativa osnivanja Centra za branitelje i članove njihovih obitelji s ciljem pružanja pravne, psihološke i socijalne pomoći, te informiranja i druženja. Projekt socijalne iskaznice kao dio sustavne modernizacije planira se dovršiti do kraja 2005., a njegovom uspješnom provedbom ubrzao bi se i pojednostavio proces ostvarivanja pojedinih prava i pomoći građana. Velika i smiona novost ovoga sustava je i osnivanje Socijalnog vijeća, a cilj je njegova rada kvalitetnije sustavno planiranje mjera socijalne politike. Njegova će uloga biti poticanje i kvalitetnija raspodjela proračunskih sredstava, javno informiranje, senzibiliziranje i uvođenje građana u otkrivanje i rješavanje socijalnih problema, te praćenje uspješnosti mjera.

U obiteljskoj politici poboljšat će se postojeći i izgraditi novi objekti dječjih vrtića i osnovnih škola, otvorit će se Obiteljski centar, izradit će se vodič za obitelj, izgraditi dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja, uvesti program dvojezične nastave za djecu pripadnike mađarske manjine, uvesti međunarodni program na engleskom jeziku u osnovnoj školi, uvesti Stipendija Grada Zagreba za djecu iz socijalno ugroženih obitelji, osnovati privatni dječji vrtić sa zaštićenom najamninom. Nastavljaju se mjere pomoći u naravi obiteljima s troje i više djece, pomoć djeci u mliječnoj hrani, dječje zimovanje i ljetovanje, vikend programi za djecu hrvatskih

branitelja i stradalnika Domovinskog rata. Pravo na dječji dodatak, utvrđeno Odlukom o dječjem dodatku, koje su počeli ostvarivati roditelji za svako rođeno dijete sa prebivalištem u Zagrebu primjenjuje se od 1. siječnja 2004. i isplaćuje se do navršene šeste godine života djeteta. Prošle godine započelo je raditi Savjetovalište za osobe s invaliditetom koje je namijenjeno roditeljima i članovima obitelji djece s teškoćama u razvoju, te osobama s invaliditetom. Započeo je i program besplatnog korištenja sportskih dvorana osnovnih škola za djecu s teškoćama u razvoju od predškolskog do srednjoškolskog uzrasta. Gradnja doma za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga-Zagreb" je inicijativa Grada u preuzimanju odgovornosti u djelovanju na području zaštite osoba, žrtava nasilja u obitelji i predstavlja određenu dopunu, ili čak zamjenu za dosadašnje programe koje je provodio nevladin sektor. Cilj djelovanja planiranog Obiteljskog centra je pomoć obiteljima u kriznim situacijama. Osim savjetodavnih, edukativnih i terapijskih usluga, Centar će obavljati preventivne aktivnosti i posredovanje prema novom Obiteljskom zakonu. U dijelu koji se odnosi na predškolski odgoj i obrazovanje planiraju se opsežne preinake, investicije, gradnje i rekonstrukcije unutar postojećih prostora dječjih vrtića i škola.

U sustavu stambene politike nužno je povećati broj stambenih jedinica za dodjelu stana na korištenje, nabavit će se stanovi po tržišnoj cijeni najamnine, poboljšati kriteriji za pomoć u troškovima stanovanja tako da se podigne cenzus u kvadraturi stana po korisniku. Stambena politika grada prioriternim smatra socijalno stanovanje kroz njegova tri aspekta: pomoć u nabavci stana, pomoć u korištenju stana i neizravne mjere socijalne politike u stanovanju. Kao dugoročni plan aspekta nabavke stana planira se izgradnja "socijalnih stanova" namijenjenih siromašnim građanima koji ne

mogu samostalno riješiti svoju stambenu potrebu.

U području civilnog društva nužno je poticanje osnivanja zakladništva, osobito na lokalnoj razini. Radi animiranja dobročinstva uvrstit će se kriterij za najistaknutijeg dobročinitelja za dodjelu Nagrade Grada Zagreba, a u cilju sustavnog izgrađivanja infrastrukture civilnog društva osnovat će se Volonterski centar. On bi se trebao osnovati do kraja 2005. godine s ciljem povezivanja svih nevladinih organizacija u kojima rade volonteri, poticanja i uključivanja građana u dobrovoljni rad za zajednicu, registracije i vođenja evidencije o volonterima te snimanja potreba građana.

Na samom kraju Programa navode se zaključna razmatranja u kojima se nalazi sažeti pregled mjera koje Program opisuje, te posebne napomene vezane uz sam način provedbe, planiranja i praćenja određenih mjera i aktivnosti.

I ovaj sažeti pregled pokazuje da je riječ o vrlo ambicioznom programu. Njegovo donošenje treba pozdraviti, ali i vjerovati da će se realizirati sve predviđene mjere.

Marina Vugec

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA: POSTOTNA FILANTROPIJA

Budimpešta, 19. - 20. siječnja 2004.

Znatni naponi u razvoju civilnog društva u svim tranzicijskim zemljama početkom 1990-ih redovito su bili povezani s donošenjem novog zakonskog okvira za osnivanje i djelovanje organizacija civilnog društva. Statusni zakoni kojima se uređivalo osnivanje i djelovanje udruga i zaklada relativno su brzo doneseni, uz obimnu inozemnu financijsku i tehničku pomoć.